

LESVOORBEREIDING LESSEN

TEKSTBEGRIIP

Boek: Je moet je op het ergste voorbereiden

Auteur: Willem Wilmink

Gedicht: Ben Ali Libi

Groep: 7/8 (ervaren met Close Reading)

Kerdoel:

Ik kan een betekenis halen uit een literaire tekst door nauwkeurig te lezen, aandacht te besteden aan woordkeuze, structuur en herhaling, en op basis daarvan vragen over inhoud, bedoeling en emoties beantwoorden.

Sessie 1: Wat zegt de tekst?

Doel:

- Ik begrijp de letterlijke betekenis van het gedicht.
  - De leerlingen herkennen emoties en toon.
  - De leerlingen onderzoeken woordkeuze en beeldspraak.

Welke tekstgerichte vragen wil ik gebruiken?

- Welke feiten uit het gedicht kun je letterlijk terugvinden over Ben Ali Libi?
- Hoe zou je in je eigen woorden de sfeer van het begin van het gedicht omschrijven?
- Kun je voorbeelden uit het gedicht aanwijzen die laten zien hoe de dichter spanning opbouwt?
- Waarom denk je dat de dichter bepaalde woorden herhaalt? Wat doet dat met het gedicht?
- Welke passage vind je het meest opvallend en waarom?
- Bedenk een alternatieve titel die ook zou passen. Waarom kies je die titel?
- Bedenk per strofe welke emotie erbij past. Welk gevoel krijg jij per strofe? Teken deze emotie voor de strofe.

Lesaanpak: waar geef ik instructie op en welke werkvormen gebruik ik? Hoe zorg ik dat leerlingen samen lezen, praten en schrijven?

- Activeer de voorkennis door een gesprek te starten over de tweede wereldoorlog.
- Introduceer het boek en vertel kort wat over de schrijver.
- Vertel en noteer het lesdoel. Laat de leerlingen de doelen herhalen.
- Lees het gedicht voor. Laat de leerlingen de eerste keer naar het gedicht luisteren, zonder dat ze een extra opdracht krijgen.
- Ga met de leerlingen vervolgens het gesprek aan over emoties. Wat doet dit gedicht met jou? Ga in op reacties van de leerlingen, maar wijdt niet te ver uit van het gedicht.
- Lees het gedicht een tweede keer samen met de leerlingen. Maak keuzes in tekstgerichte vragen, die hierboven gesteld zijn. Zet hiervoor de placemat in, te vinden in bijlage 1. Eis per vraag dat de leerlingen aangeven waar ze het in de tekst hebben gevonden of waar ze vanuit de tekst hun antwoord op baseren.
- Maak een eventuele analyse op regelniveau: toon, opvallende woorden, symboliek van de goochelaar.

Eventuele differentiatie

- Differentiatie voor leerlingen die meer hulp nodig hebben:
  - woordenlijst met begrippen uit WOII; kernzinnen markeren.
  - woordweb (gevoel – beeld – woord)
- Differentiatie voor leerlingen die meer uitdaging nodig hebben: voorspellen hoe het gedicht verder zou kunnen gaan vóórdat het volledig gelezen is.

Hoe evalueer ik de les?

- De leerkracht kan de les afsluiten met het gedicht nog een keer voor te lezen en de leerlingen te vragen om een samenvatting van het hele gedicht te formuleren en noteren.

Sessie 2: Hoe wordt het in de tekst gezegd?

Doel:

- Ik herken de opbouw en structuur van de tekst.
  - De leerlingen herkennen stijlmiddelen zoals herhaling, ritme, beeldspraak.

Welke tekstgerichte vragen wil ik gebruiken?

- Welke poëtische middelen herken je in het gedicht (zoals herhaling of beeldspraak)?
- Waarom gebruikt de dichter de herhaling 'Ben Ali Libi, de Gochelaar', steeds weer? Wat zegt dat over hoe de dichter over hem denkt?
- Wijs een regel aan waarin de sfeer omslaat. Wat verandert er precies?
- Hoe draagt het beroep van Ben Ali Libi bij aan het contrast in het gedicht?
- Vind je dat de dichter op een goede manier spanning opbouwt? Waarom wel/niet?
- Ontwerp een visueel schema (mindmap of tekening) dat de structuur van het gedicht weergeeft.

Lesaanpak: waar geef ik instructie op en welke werkvormen gebruik ik? Hoe zorg ik dat leerlingen samen lezen, praten en schrijven?

- Start met een korte terugblik op sessie 1. Herintroduceer het boek en het gedicht.
- Instrueer wie Weduwe Rost en Ben Ali Libi waren. Zie hiervoor bijlage 2.
- Bekijk, samen met de leerlingen, hoe Joost Prinsen het gedicht voorleest. Zie hiervoor: [Ben Ali Libi, door Joost Prinsen](#).
- Model de structuur van het gedicht. Laat zien dat het verschillende strofes heeft en dat je merkt dat er wat verandert tijdens het gedicht.
- Laat de leerlingen in groepjes het gedicht analyseren aan de hand van de tekstgerichte vragen. Model daar waar nodig. Een eventuele extra vragenlijst vind je in bijlage 3.
- Eis per vraag dat de leerlingen aangeven waar ze het in de tekst hebben gevonden of waar ze vanuit de tekst hun antwoord op baseren.

Hoe evalueer ik de les?

- Laat één iemand van ieder groepje een korte terugblik doen over wat zij hebben beschreven. Koppel dit aan het lesdoel. Maak er een groepsgesprek van en stimuleer interactie tussen de groepen.

Sessie 3: Wat betekent de tekst?

Doel:

- Ik begrijp de boodschap en intentie van het gedicht.
  - De leerlingen leggen verbanden met historische context.
  - De leerlingen reflecteren op herdenken en kunst.

Welke tekstgerichte vragen wil ik gebruiken?

- Wat leer je over de historische persoon Ben Ali Libi?
- Wat is volgens jou de hoofdboodschap van het gedicht?
- Kun je een voorbeeld geven van iets in de wereld vandaag dat aansluit bij de boodschap van het gedicht?
- Hoe gebruikt de dichter emoties om de lezer te raken?
- Vind je dit gedicht een effectieve manier om iemand te herdenken? Waarom wel of niet?
- Schrijf een korte eigen herdenkingsregel in de stijl van het gedicht.

Lesaanpak: waar geef ik instructie op en welke werkvormen gebruik ik? Hoe zorg ik dat leerlingen samen lezen, praten en schrijven?

- Lees samen met de leerlingen nogmaals het gedicht.
- Start een groepsgesprek met daarin de tekstgerichte vragen als leidraad. Een eventuele extra vragenlijst vind je in bijlage 4.
- Geef de leerlingen individueel een interpretatieopdracht. Wat wil dit gedicht ons laten onthouden?

- Na het groepsgesprek en de individuele opdracht krijgen de leerlingen de opdracht om een mini-poster te maken. Laat de leerlingen één regel uitkiezen uit het gedicht wat hen het meest heeft geraakt. Hier mogen ze een symbool of tekening bij maken, met daarbij ook de zin uit het gedicht.

- Laat de leerlingen in groepjes hun poster kort presenteren en toelichten waarom ze gekozen hebben voor juist deze zin.

Hoe evalueer ik de les?

- Blick met de groep terug op het kerndoel en op de drie sessies.

Bijlage 1 Tekst

Poëzie – Ben Ali Libi door Willem Wilmink

*Op een lijst van artiesten, in de oorlog vermoord,
staat een naam waarvan ik nog nooit had gehoord,
dus keek ik er met verwondering naar:
Ben Ali Libi. Goochelaar.*

*Met een lach en een smoes en een goocheldoos
en een alibi dat-ie zorgvuldig koos,
scharrelde hij de kost bij elkaar:
Ben Ali Libi, de goochelaar.*

*Toen vonden de vrienden van de Weduwe Rost
dat Nederland nodig moest worden verlost
van het wereldwijd joods-bolsjewistisch gevaar.
Ze bedoelden natuurlijk die goochelaar.*

*Wie zo dikwijls een duif of een bloem had verstopt,
kon zichzelf niet verstoppen, toen er hard werd geklopt.
Er stond al een overvalwagen klaar
voor Ben Ali Libi, de goochelaar.*

*In 't concentratiekamp heeft hij misschien
zijn aardigste trucs nog wel eens laten zien
met een lach en een smoes, een misleidend gebaar,
Ben Ali Libi, de goochelaar.*

*En altijd als ik een schreeuwer zie
met een alternatief voor de democratie,
denk ik: jouw paradijs, hoeveel ruimte is daar
voor Ben Ali Libi, de goochelaar.*

*Voor Ben Ali Libi, de kleine schlemiel,
hij ruste in vrede, God hebbe zijn ziel.*

Bijlage 2 Kennis

2.1 Wie was Weduwe Rost?

Florentine Sophie (Florrie) Rost van Tonningen-Heubel (14 november 1914 – 24 maart 2007) was een Nederlands nationaalsocialiste. Zij was de echtgenote van een bekend NSB-voorman en bleef na de oorlog en de dood van haar man in 1945 het nazisme ondersteunen en uitdragen.

2.2 Kennis over de schrijver

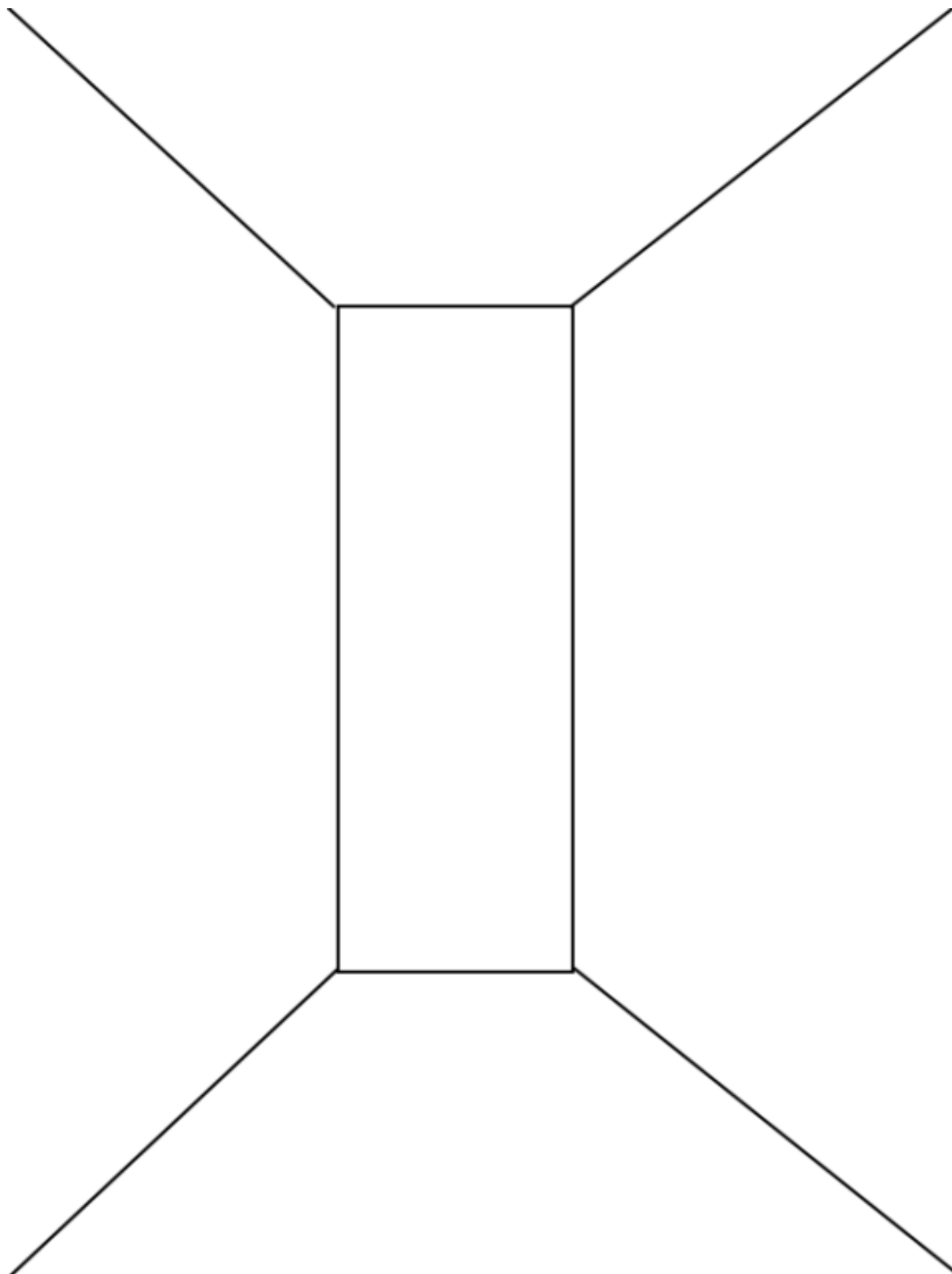
Willem Wilmink (1936 – 2003) geloofde niet zo in metaforen. Die schoten volgens hem vaker mis dan raak. Voor de Nederlander moesten gedichten eenvoudig zijn. Ze moesten 'herleid' worden tot essentie. Echt verwonderlijk was het dan ook niet dat Wilmink zelf vooral uitblonk in kindergedichten en de liedjesteksten die hij schreef voor bekende televisieprogramma's zoals Sesamstraat en De Film van Ome Willem. Ook de lyrics van Hilversum III van Herman Van Veen zijn van hem.

Wilmink werd in Enschede geboren, in het Oosten van Nederland. Tijdens de oorlog bracht hij behoorlijk wat tijd door in de schuilkelders. Na de oorlog ging hij Nederlands studeren. Hij zou jarenlang docent moderne letterkunde zijn aan de Universiteit van Amsterdam. Ondanks zijn drukke baan slaagde hij er toch in om een erg omvangrijk oeuvre bij elkaar te schrijven. Naast kindergedichten en liedjes bestond dat ook uit proza, essays, ver- en hertalingen, maar ook volwassen poëzie, zoals 'Ben Ali Libi'.

2.3 Kennis over Ben Ali Libi

Ben Ali Libi was de artiestennaam van Michel Velleman (Groningen 5 januari 1895). Hij presenteerde zich als de "humoristisch goochelaar, professor Ben Ali Libi". Op zijn visitekaartje prees hij zichzelf aan als "Hof-Goochelaar en Feest-Arrangeur". Volgens een advertentie in het [Rotterdams Nieuwsblad](#) van 28 november 1927 had hij meermaals opgetreden voor prinses Juliana en haar vader Prins Hendrik. Naar verluid zou Ben Ali Libi ook hebben opgetreden voor de Duitse ex-keizer Wilhelm, die in Doorn in ballingschap woonde.

Bijlage 2

Bijlage 4 Eventuele vragenlijst voor sessie 2.

1. Hoe verandert de toon van het gedicht tussen de eerste en de laatste strofe?
2. Wat is het effect van de herhaling van de naam “*Ben Ali Libi, de goochelaar*” door het hele gedicht heen?
3. Waarom denk je dat de dichter begint met een persoonlijke observatie (“Op een lijst van artiesten...”)?
4. Hoe draagt de opbouw in korte strofen bij aan de spanning of emotie van het gedicht?
5. Welke rol speelt het contrast tussen lichte, speelse woorden (zoals goochelen) en de donkere historische context?
6. Hoe verandert het beeld van Ben Ali Libi naarmate het gedicht vordert?
7. Wat valt je op aan de manier waarop de dichter tijdsprongen maakt (van vóór de oorlog naar het kamp)?
8. Hoe werkt de laatste strofe als afsluiting van het gedicht?
9. Welke emoties roept de beschrijving van Ben Ali Libi in de eerste strofe op?
10. Hoe verandert de emotionele lading wanneer de “vrienden van de Weduwe Rost” worden genoemd?
11. Wat voel je als lezer bij de regel over de overvalwagen, en hoe bereikt de dichter dat effect?
12. Welke emoties worden opgeroepen door de suggestie dat Ben Ali Libi in het kamp misschien nog trucs heeft laten zien?
13. Hoe draagt de combinatie van humor en tragedie bij aan de impact van het gedicht?
14. Wat zegt de laatste strofe over de houding van de spreker tegenover extremisten?
15. Welke emotie overheerst volgens jou in de slotregel, en waarom?
16. Wat is het effect van woorden als “lach”, “smoes” en “goocheldoos” in de context van het gedicht?
17. Waarom gebruikt de dichter het woord “schlemiel” om Ben Ali Libi te beschrijven?
18. Wat zegt de keuze voor het woord “schreeuwer” in de voorlaatste strofe over het soort mensen waar de dichter voor waarschuwt?
19. Hoe werkt de tegenstelling tussen “paradijs” en de vraag hoeveel ruimte daar is voor iemand als Ben Ali Libi?
20. Welke woorden of regels vind jij het meest geladen, en hoe dragen ze bij aan de boodschap van het gedicht?

Bijlage 5 Eventuele vragenlijst voor sessie 3

1. Wat denk je dat de dichter wil dat de lezer voelt bij het lezen van dit gedicht?
2. Waarom denk je dat de dichter juist een goochelaar kiest als symbool?
3. Wat zegt het gedicht volgens jou over macht en machteloosheid?
4. Welke waarschuwing zit er in de laatste strofe?
5. Hoe verandert jouw beeld van Ben Ali Libi door het gedicht heen?
6. Waarom verwijst de dichter naar “een schreeuwer met een alternatief voor de democratie”?
7. Kun je een situatie bedenken waarin de boodschap van dit gedicht nog steeds relevant is?
8. Wat zou de dichter willen dat wij onthouden over Ben Ali Libi?